
LUONTOSELVITYKSEN TÄYDENNYS

TYÖNUMERO: E26925

KUUSAMO

MUOJÄRVEN RANTAYLEISKAAVA

14.11.2014

SWECO YMPÄRISTÖ OY
TOIMIPAIKKA OULU

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	AINEISTO JA MENETELMÄT	2
3	ARVOKKAAT LUONTOKOhteET	2
3.1	Vesilain mukaiset.....	3
3.2	Metsälain mukaiset	5
3.3	Muut huomionarvoiset	16
4	HUOMIONARVOINEN LAJISTO	20
5	LINNUSTON KANNALTA HUOMIONARVOISET KOhteET	21
6	ELÄIMISTÖ.....	22
7	SUOJELUALUEET	23
7.1	Natura-alueet.....	23
7.2	Luonnonsuojelualueet.....	25
7.3	Luonnonsuojeluohjelmien alueet.....	25
7.4	Muut tärkeät alueet.....	25
8	YHTEENVETO.....	26
9	LÄHTEET	27

Liitteet:

Ekotoni Ky. 2008. Täydennys 2014. Muojärven osayleiskaava. Luontoselvitys.

Kartat:

- Kartta 1 Arvokkaat luontokohteet
- Kartta 2 Luontokartta luontoselvityksen 2008 (Ekotoni Ky) mukaan

Sweco Ympäristö Oy

PL 88, 00521 Helsinki
Mäkelininkatu 17 A, 90100 Oulu
PL 453, 33101 Tampere
PL 669, 20701 Turku

www.sweco.fi
etunimi.sukunimi@sweco.fi
puh. 010 2414 000

Y-tunnus 0564810-5

1 JOHDANTO

Muojärven yleiskaava-alueelle on tehty luontoselvitys vuonna 2008 (Ekotoni Ky), jota on päivitetty 2014. Selvitystä on nyt tässä luontoselvityksen täydennyksessä tarkennettu luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain mukaisten luontotyyppien, uhanalaisten ja muiden huomionarvoisten lajien sekä uhanalaisten luontotyyppien tarkastelulla. Luontoselvityksessä on myös kuvattu yleiskaava-alueen Natura-alueet, luonnonsuojelualueet, luonnonsuojeluhjelmien kohteet sekä muut tärkeät alueet.

Muojärven osayleiskaava-alue on kooltaan 230 km². Alueen sijainti ja rajaus on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Kaava-alueen rajaus ja sijainti.

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

Kasvillisuuden yleiskuvaus alueittain on esitetty liitteenä olevassa (Liite 1) aiemmassa luontoselvityksessä (Ekotoni Ky 2008), jossa on rajattu luonnon kannalta huomionarvoiset alueet Muojärven yleiskaava-alueella. Tässä selvityksessä on tarkennettu huomionarvoisten alueiden kuvauksia. Maastokäynneillä käytiin sellaisilla aikaisemmassa selvityksessä suojelualueiden ulkopuolella huomionarvoisina alueina rajatuilla alueilla, joilla kohdekuvausten perusteella ja kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella saattaisi esiintyä *luonnonsuojelulain, vesilain tai metsälain mukaisia kohteita tai uhanalaisia luontotyyppejä* (Raunio ym. 2008). Maastokäynneillä huomioitiin myös *uhanalaisen, luontodirektiivin mukaisen tai muun huomionarvoisen kasvilajiston* esiintymistä. Erillisiä linnusto- tai muun eläimistön selvityksiä ei tässä yhteydessä tehty. Maastossa käytiin 19.–22.8.2014.

Luontoselvityksen pohjatietoina on käytetty aikaisemman luontoselvityksen lisäksi peruskarttoja, ilmakuvia, ja ympäristöhallinnon OIVA- ja Hertta-tietokantojen (uhanalaiset lajit, Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus 26.6.2014) tietoja. Suomen metsäkeskukselta on pyydetty tietoja metsälain mukaisista ja muista arvokkaista elinympäristöistä sekä voimassa olevista ympäristötukisopimuksista (Erkki Saari, sähköposti 21.8.2014). Suomen arvokkaiden lintualueiden (FINIBA) tiedot ovat BirdLife Suomen mukaan (Leivo ym. 2001). Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus on lisäksi toimittanut rajaukset arvokkaista perinnebiotoopeista (Vainio ja Kekäläinen 1998).

Liitteenä olevalla kartalla on esitetty maastokäynneillä rajatut kohteet, aiemman luontoselvityksen mukaiset huomionarvoiset alueet ja uhanalainen ja huomionarvoinen lajisto. Kartalla on esitetty myös metsäkeskuksen kuviotiedot. Linnuston kannalta merkittävät alueet on esitetty omilla merkinnöillään. Lisäksi kartalla on esitetty luonnonsuojelualueet, Natura-alueet, luonnonsuojeluohjelmien kohteet, Suomen tärkeät lintualueet (FINIBA) ja muista alueista merkittävät moreenimuodostumat, tuuli- ja rantakerrostumat sekä pohjavesialueet OIVA-tietokannan mukaan. Em. alueet on esitetty liitteenä olevalla kartalla (Karttaliite 1). Liitteen 2 kartalla on esitetty metsätyypit Ekotoni Ky (2008) luontoselvityksen mukaan.

Selvityksen on tehnyt FM biologi Aija Degerman Sweco Ympäristö Oy:stä.

3 ARVOKKAAT LUONTOKOHEET

Huomionarvoiset luontokohteet on rajattu ja kuvattu liitteenä olevassa aiemmassa luontoselvityksessä (Ekotoni Ky 2008). Maastokäynnillä tarkasteltiin luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain mukaisten sekä uhanalaisten luontotyyppien esiintymistä näillä kohteilla. Tarkasteltavat alueet valittiin aiemman luontoselvityksen kohdekuvausten sekä peruskartta- ja ilmakuvatarkastelujen perusteella.

Tarkastelluilla alueilla ei esiinny luonnonsuojelulain mukaisia suojeltuja luontotyyppejä. Luonnonsuojelulain mukaan suojeltuja ovat mm. luonnontilaiset hiekkarannat. Niitä ei maastokäyntien kohteissa ollut. Maastokäynneillä rajattiin metsälain ja vesilain mukaisia

kohteita sekä muita huomionarvoisia kohteita. Aiemman luontoselvityksen huomionarvoiset kohteet on esitetty kartalla numeroilla 1–61 ja kesän 2014 maastonselvitysten huomionarvoiset kohteet merkinnöillä T1–T14.

3.1 Vesilain mukaiset

Yleiskaava-alueen huomionarvoisilla luontokohteilla esiintyy vesilain suojelluista luontotyypeistä luonnontilaisia lähteitä, noroja ja alle 1 ha suuruisia lampia.

Metsäkeskuksen kuviotiedoissa on mukana alle 1 ha suuruisia lampia sekä noroja, jotka ovat vesilain mukaisia. Yleiskaava-alueella on myös muita pieniä lampia, noroja ja lähteitä. Alueen laajuuden vuoksi kaikkia näitä ei ole kartoitettu maastossa.

Luontokohde 6, Rankaniemen – Kenttärannan luhtareunainen suoalue

”Glasifluviaalisen aineksen reunaan syntynyt, laajahko luonnontilainen räme- ja avosuo, jonka keskellä pieni matala Putikan lahti. Alueella linnustollista ja maisemallista ja myös geomorfologista merkitystä (kynnäät). Alueelle ei tulisi osoittaa rakennuspaikkoja.” (Ekotoni Ky 2008)

Alueella on pieni suolampi, joka on kooltaan alle 1 ha ja näin ollen vesilain mukainen.

Luontokohde 46, Haukilampi, Murtolammit, Kaakkurilampi

”Haukilampi, Murtolammit ja myös Kaakkurilampi sijaitsevat pitkänomaisella glasifluviaalivyöhykkeellä. Alueelle ovat tyypilliset suppa – kamemaasto. Maisemakuva on kaunis vaihtelevan topografian myötä. Rannat ovat karuja mäntyvaltaista kuivahkoa kangasta. Järvet itsessään ovat syntyneet suppakuoppiin. Kaakkurilammen ranta-alueet puolestaan ovat kauttaaltaan avosuota. Arvokkaan geomorfologian ja monimuotoisen luonnon takia ei rakentamista tulisi lammille osoittaa.” (Ekotoni Ky 2008)

Pienempi Murtolampi on alle 1 ha, eli vesilain mukainen kohde.

Luontokohde 48, Tervasuo lähiympäristöineen

”Tervalammen lounaispohjukassa sijaitsee Tervasuo. Suon taustamaalla on lähteisyyttä ja rinnesoistumaa. Lisärakentamista ei tulisi osoittaa Tervasuon lähiympäristöön.” (Ekotoni Ky 2008)

Tervasuolle on peruskarttaan merkitty kaksi lähdeä. Varsinaisia avolähteitä ei löytynyt, mutta tihkupintaa on ja lähteet laskevat Tervalampeen laskevaan puroon. Myös puron laskukohdassa on tihkupintaa ja lähteisyyttä sekä lampeen laskeva noro. Lähteet ja norot ovat vesilain mukaisia.

Luontokohde T2, Hangasjärven länsipää

Hangasjärven länsipäässä on pieni nimetön suolampi, joka on kooltaan alle 1 ha ja siksi vesilain mukainen.

Luontokohde T4, Hirvaslampi

Hirvaslampi Kajavantien varressa on kooltaan 0,7 ha ja näin ollen vesilain mukainen. Lampi on suorantainen.

Luontokohde T5, Tervasalmi

Tervasalmessa Tervalammen koillisosassa on pieniä nimettömiä suolampia, jotka ovat vesilain mukaisia.

Kuva2. Tervasalmen pienet nimettömät suolammet.

Luontokohde T8, Tontinlampi

Kantokylässä on pieni rimpisen suon ympäröimä alle 1 ha suuruinen Tontinlampi.

Luontokohte T13, Takalampi

Takalampi on alle 1 ha suuruinen suolampi. Ympärillä metsälain mukainen vähäpuustoinen suo.

3.2 Metsälain mukaiset

Monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kohteita, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi. Metsälain mukaisia ovat lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt. Metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat mm. alueella esiintyvät letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaateliakasvillisuus, vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot, luhdet, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus, ja kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla.

Luontokohte 13, Kiurulampi

"Linnustollisesti huomionarvoinen vesialue, etelärantaa lukuun ottamatta soistuvaramainen järvi. Erityisesti järven pohjoispuolisen Kiurusuon takia tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle." (Ekotoni Ky 2008)

Kiurulammen eteläranta on tuoretta mäntyvaltaista kangasta. Puusto on melko nuorta. Muut rannat ovat laajalti suota. Pohjoisrannan avosuo on rajattu metsälain mukaisena kohteena, "vähäpuustoiset suot". Pohjoispuolella on laaja luonnontilainen Kiurusuo. Itärantaa kiertää metsätie, jonka päässä on mökki.

Kuva 3. Kiurulampi etelärannalta kuvattuna.

Luontokohde 17, Putikkasuo ja Kopotin luhta

”Putikkalammen itäpuolella sijaitseva luonnontilainen suo-alue, joka rajoittuu Iso-Kopattiin. Suoalueen luhtareunuksella on linnustollista merkitystä ja rakentamista tulisi välttää myös Putikkalammelle. Mikäli lammelle rakentamista osoitetaan, tulisi se pyrkiä sijoittamaan lammen etelärannalle.” (Ekotoni Ky 2008)

Erämainen Putikkalampi laskee kapean puron kautta Iso-Kopattiin. Putikkalammen itä- ja länsirannalla on luonnontilaista vähäpuustoista suota, joka on rajattu metsälain mukaisena. Lammen rannat ovat suursaranevaa, etelärannalla on ruovikkoa. Eteläranta on luhtainen. Lammella lepäili kaksi joutsenta ja sorsia. Saranevat ja avoluhdat eivät luontotyypin uhanalaisuusluokituksen mukaan ole uhanalaisia.

Kuva 4. Putikkalampi etelärannalta itään kuvattuna.

Luontokohde 18, Kopatinkankaan suoranta ja pieni kynnäs

”Kasvillisuudeltaan luhtareunainen suo-alue, jolla saattaa olla linnustollista merkitystä. Niemen toisella puolella on kaunis kynnäs.” (Ekotoni Ky 2008)

Kopatinkangas on kapea harju Muojärven Piiksiselän ja Pikku Kopatin järven välissä. Harjun alla on avoin luhtainen suursaraneva, jota järven puolelta reunustaa rantatörmä (kynnäs). Kasvillisuuteen kuuluu mm. jouhisara, juurtosara ja pohjanpaju. Törmältä on kaatunut veteen puita (kuva 5). Harjun puolella on isovarpurämettä. Isovarpurämeet eivät luontotyypin uhanalaisuusluokituksen mukaan ole uhanalaisia. Muojärven ranta on kirkasvetinen ja hiekkapohjainen.

Kuva 5. Muojärven rantaa.

Luontokohde 20, Iso-Kopatin etelärannan soistuva rantavyöhyke

”Vesilinnuston kannalta potentiaalinen rantavyöhyke, jossa kauniisti vuorottelevat pienet luodot ja karit sekä luhtavyöhykkeinen ranta. Rantavyöhykkeelle rakentamista tulisi välttää.” (Ekotoni Ky 2008)

Metsälain mukaisena vähäpuustoisena suona on rajattu lahden pohjukan avoin suo, joka on suursaranevaa sekä saraluhua. Kasvillisuuteen kuuluvat mm. pohjanpaju, sarojen lisäksi järviruoko, villapääluikka, luhtakuusio, siniheinä ja kurjenjalka.

Kuva 6. Iso-Kopatin rantaa lahden pohjukasta kuvattuna.

Luontokohde 23c, Matalasaari ja Korkeasaari

Pikkuvaaran alapuolella Muojärven rannassa on laaja luonnontilainen avosu. Rannassa niemen kärjessä on korkeampi alue, jolla on luonnontilaista mäntypuustoa. Niemen kärki on rajattu metsälain mukaisena kohteena ”kangasmetsäsaarekkeet vähäpuustoisilla soilla” (ks. kpl 3.3).

Luontokohde 25, Ylimmäinen Saralampi, Keskimmäinen Saralampi ja Alimmainen Saralampi

”Pienet lammet jokiosuiksineen ovat lähes kokonaan rakentamattomia ja ainakin vesialueet rantavyöhykkeineen tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle. Mikäli lampien ranta-alueille osoitetaan uutta rakentamista, tulisi rakentaminen osoittaa keskimmäisen saralammen pohjois- tai etelärannalle tai Ylimmäisen Saralammen etelärannalle.” (Ekotoni Ky 2008)

Saralampiin laskee Venäjän puolelta alkunsa saava Viinikanjoki. Viinikanjoki laskee Ylimmäiseen Saralampeen, siitä Keskimmäiseen Saralampeen ja edelleen Alimmaiseen Saralampeen. Alimmaisesta Saralammesta laskee Sarajoki Saralammen kautta Penikkajokeen ja Kokkolammen kautta Muojärven Penikkasalmeen. Saralampien ja Sarajoen rannoilla on suursaranevaa. Lampien luonnontilaiset suot on rajattu metsälain mukaisina vähäpuustoisina soina.

Kuva 7. Kuva metsätieltä Alimmaisen Saralammen suuntaan.

Luontokohde 44, Tärkkämöjoen lähiympäristö

”Pikku Muojärvestä laskevaa Tärkkämöjokea voidaan pitää luonnontilaisena. Sen suisto-alueella on hiekkarantaa ja kasvillisuus on monimuotoista; lehtipuustoa ja maapuita sekä pystykeloja esiintyy runsaasti. Joen etelärannalla on olemassa oleva loma-asunto, mutta

lisärakentamista ei joen välittömään läheisyyteen tulisi osoittaa. Joen kohdalla myös alueen maaperä alkaa muuttua glasifluviaaliseen suuntaan. Tämä ilmenee kauniisti meandroivana uomana, joka on muovannut meanderilenkkejä, juoluoita jne.” (Ekotoni Ky 2008)

Tärkkämöjoki on uomaltaan luonnontilainen. Metsälain mukaisena erityisen tärkeänä elinympäristönä on rajattu suiston luhta, jonka alueella kasvillisuus on luonnontilaista. Suistossa on sara- ja pajuluhtaa sekä lehtipuustoa ja pensaikkoa. Joen suussa on hiekkasärkkiä. Ylempänä jokivarressa metsä on käsitelty tavanomaisena talousmetsänä rantaan saakka.

Kuva 8. Tärkkämöjoen suu järvelle päin kuvattuna.

Luontokohte 48, Tervasuo lähiympäristöineen

”Tervalammen lounaispohjukassa sijaitsee Tervasuo. Suon taustamaalla on lähteisyyttä ja rинnesoistumaa. Lisärakentamista ei tulisi osoittaa Tervasuon lähiympäristöön.” (Ekotoni Ky 2008)

Tervasuo on rajattu metsälain mukaisena vähäpuustoisena suona. Suolta Tervalampeen laskee puro. Purojen välittömät lähiympäristöt ovat niin ikään metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lähteet ovat vesilain mukaan suojeltuja. Puron rannat ovat luhtaista saranevaa ja ylempänä isovarpurämettä. Puron laskukohtassa on tihkupintaa ja lähteisyyttä.

Kuva 9. Tervalampeen laskeva puro Tervasuolla.

Luontokohde 59, Kaivopuro ja Kaivolampi

*”Järvien Iso-Pöyliön ja Pikku-Pöyliön itäpäässä on pieni Kaivolampi ja josta alkunsa saa-
va Kaivopuro, jotka muodostavat kauniin kokonaisuuden. Puro on luonnontilainen ja ran-
noiltaan luhtainen. Myös Kaivolampi on luhtareunainen.” (Ekotoni Ky 2008)*

Pikku-Pöyliön järvestä Kaivolampeen laskeva Kaivopuro on rajattu metsälain mukaisena erityisen tärkeänä elinympäristönä. Purossa on vanhoja patorakennelmia kankaalla ja Pikku-Pöyliön rannalla puron suulla. Puro mutkittelee kankaiden välissä. Rannan kasvillisuus on kuusi- lehtipuuvaltaista korpea. Puronvarren puusto on kuusta, leppää ja tuomea. Aluskasvillisuuteen kuuluu mm. lillukka ja herttakaksikko.¹

Kaivolammen rantasuot on rajattu muuna arvokkaana kohteena (kpl 3.3).

Kuva 10. Kaivopuro.

Luontokohte T1, Hangasjärven eteläpuolen suo

Hangasjärven eteläpuolella on kapea maaston laaksokohtaan muodostunut avosuo. Suo on pienialainen ja luonnontilainen ja rajattu metsälain mukaisena erityisen tärkeänä luontokohteena.

Kuva 11. Pieni avosuo.

Luontokohde T3, Pikku-Pöyliön pohjoispuolen suo

Pikku-Pöyliön järven pohjoispuolella on Välikankaan harjun eteläpuolella laaksoon muodostunut pieni keskeltä vetinen ja rimpinen avosuo. Suo rajoittuu järven rannassa olevalle mökille vievään tiehen sekä kuivahkoihin mäntykankaisiin. Suo on luonnontilainen ja sen vuoksi rajattu metsälain mukaisena kohteena.

Kuva 12. Pieni avosuo Pikku-Pöyliön järven päässä.

Luontokohde T5, Tervasalmi

Pikku-Muojärven eteläpuolella on Tervalahteen Tervasalmen kautta laskeva Tervalampi. Tervasalmen kohdalla on avosuota, jossa on pieniä suolampia. Lampien rannoilla on suursaranevaa. Tervasalmen rannalla metsän reunassa suokasvillisuus on rehevämpää, lajistoon kuuluu mm. nurmitatar, yökötlehti ja mesimarja. Suo on rajattu metsälain mukaisena vähäpuustoisena suona. Pienten lampien lähiympäristöt ovat myös metsälain mukaisia.

Luontokohde T6, Tervasalmen itäpuolen suo

Tervasalmen itäpuolella laaksossa on vetinen ja rimpinen avosuo, joka karua rimpinevaa. Suota ympäröivät kuivahkot mäntykankaat. Suo on rajattu metsälain mukaisena vähäpuustoisena suona.

Kuva 13. Nimetön suo kankaiden välissä.

Luontokohde, T9 Lehmisuo

Muokankaan ja Lehminiemen välissä pohjoiseen laskevalla rinteellä on tuoreen kankaan kuusikko. Rinteen alla Lehmisuon päässä on lettorämettä ja avointa lettonevaa. Rinteen puolella on myös kuusipuustoista kangaskorpea. Järven rannassa on avointa sara- ja pajuluhtaa. Suo on maastokäynneillä käydyistä kohteista kasvillisuudeltaan rehevin. Kasvillisuus on monilajista, lajistoon kuuluvat mm. metsäkurjenpolvi, ojakellukka, suoputki, kataja, ruohokanukka, karhunputki, villapääluikka, maariankämme, raate, kultasammal, mähkä, rahkasara, juurtosara, äimäsara, luhtakuusio ja nurmitatar. Letot ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

Kuva 14. Lehmisuolta järvelle päin. Ranta on luhtainen.

Luontokohte T10, Honkaniemen suo

Honkaniemen rannat ovat kangasmetsää. Riihilahden päässä on pieni vähäpuustoinen suo. Lahdella lepäili kaksi kurkea.

Kuva 15. Kuva rannasta Riihilahden suuntaan.

Luontokohte T11, Rahkolammen suo

Rahkokankaalla metsä on kuivahkoa mäntykangasta. Rahkolammen päässä on rimpistä suota, jossa valtalajina on leväkkö. Lampi on suorantainen. Suon reuna on vaivaiskoivurämettä.

Kuva 16. Suo Rahkolammen rannalla.

Luontokohte T12, Liukkusen suo

Kopatinkangas on kapea harju Muojärven Piiksiselän ja Pikku Kopatin järven välissä. Harjun eteläpuolella on uusien hakkuiden ympäröimä avoin pitkänomainen märkä ja rimpinen lyhytkorsineva. Alueella oli teeriä.

Luontokohte T13, Takalampi

Kärpänkylän länsipuolella on hiekkainen Takalamminahon harju. Harjun ja Kärpänkyläntien välissä on suorantainen Takalampi. Rantasuo on suursaranevaa, reunalla on kapea isovarpurämereunus. Suo on rajattu metsälain mukaisena vähäpuustoisena suona. Pienten lampien lähiympäristöt ovat myös metsälain mukaisia.

Kuva 17. Takalampi.

Luontokohte T13, Koppelokankaan suo

Nännävaaran pohjoispuolella Piikseläntien varrella on karu avosuo, joka on lyhytkorsinevaa.

3.3 Muut huomionarvoiset

Muina huomionarvoisina kohteina on rajattu luonnontilaisia soita, jotka laajuutensa vuoksi eivät täytä metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen kriteereitä, mutta jotka ovat arvokkaita luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Luontokohde 19, Lapinlahden pohjoispuolen niemialue

"Topografialtaan hyvin vaihteleva niemialue. Lapinlahden pohjukka on laajalti soistuva luhtareunainen lahti. Lahden ympäristössä on lähes pyöreitä moreeniselänteitä, joilla kasvillisuus pääosin mäntyvaltaista mäntykangasta. Sekapuuna kuusta ja koivua. Maa-puita tai pystypökkelöitä ei kuitenkaan esiinny. Mustikka-variksenmarja ovat vallitsevia kenttäkerroksessa." (Ekotoni Ky 2008)

Lapinlahden päässä on avoin rimpineva. Reunoilla on myös rahkanevaa ja isovarpurämettä. Suon ympärillä metsä on kuivahkoa mäntykangasta. Suo on laaja, joten se ei täytä metsälain kriteereitä. Luonnontilaisena se on kuitenkin merkittävä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Avoin suo on rajattu muuna huomionarvoisena kohteena.

Luontokohde 23c, Matalasaari ja Korkeasaari

"...tulisi Natura- ja rantojensuojeluohjelman aluetta laajentaa hieman kauemmas ranta-vyöhykkeestä ja mahdollisuuksien mukaan yhdistää mainitut olemassa oleva ohjelma ja Natura-alueet yhdeksi kokonaisuudeksi." (Ekotoni Ky 2008)

Pikkuvaaran alapuolella Muojärven rannassa oleva suo on liian laaja metsälakikohteeksi. Luonnontilaisena se on kuitenkin huomionarvoinen kohde. Laaja avosuo rajoittuu rantaan. Pikkuvaaran ja Varesahon rinteillä suon itäpuolella on kuivahkoa ja tuoretta kangasta. Puusto on nuorta mäntyä. Suon keskiosa on rimpinen, rimmet ja jänteet vuorottelevat. Reunoilla on lyhytkorsinevaa. Niemen kärjessä on luonnontilaista puustoa ja niemi on rajattu metsälain mukaisena kohteena "kangasmetsäsaarekkeet vähäpuustoisilla soilla" (kpl 3.2). Kuvassa 18 on kuvattu rantaa luoteeseen. Kuvassa näkyvät em. kangasmetsäsaareke ja taustalla Korkeasaari.

Kuva 18. Kuvassa suoalueen edustan puustoinen niemi ja Korkeasaari.

Luontokohde 43, Sassonlahdensuo lähiympäristöineen

”Kasvillisuudeltaan ja maisemakuvaltaan monimuotoinen alue, joka tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle. Rantavyöhykkeessä on luhtaisuutta.” (Ekotoni Ky 2008)

Kasvillisuus on luhtarantaista nevaa. Sassonlahdensuon pohjoispuoleinen ranta on laidunkäytössä olevaa sara- ja pajuluhtaa (kuva 19). Pohjoispuolella Pulloniemessä on kiihkoa mäntyvaltaista kangasmetsää. Suon länsipuolella on viljelykäytössä oleva pelto sekä ojitettua aluetta.

Kuva 19. Lammaslaidunta Sassonlahdensuon pohjoisreunalla.

Luontokohde 46, Haukilampi, Murtolammit, Kaakkurilampi

”Haukilampi, Murtolammit ja myös Kaakkurilampi sijaitsevat pitkänomaisella glasifluvialivvyöhykkeellä. Alueelle ovat tyypilliset suppa – kamemaasto. Maisemakuva on kaunis

vaihtelevan topografian myötä. Rannat ovat karuja mäntyvaltaista kuivahkoa kangasta. järvet itsessään ovat syntyneet suppakuoppiin. Kaakkurilammen ranta-alueet puolestaan ovat kauttaaltaan avosuota. Arvokkaan geomorfologian ja monimuotoisen luonnon takia ei rakentamista tulisi lammille osoittaa.” (Ekotoni Ky 2008)

Pienempi Murtolampi on kooltaan alle 1 ha ja näin ollen vesilain mukainen. Haukilammen ja Kaakkurilammen välissä on luonnontilaista avosuota (kuva 20).

Kuva 20. Haukilammen itärantaa.

Luontokohte 47, Tärkkämöjoen luusua

Tärkkämönjoki on uomaltaan luonnontilainen pieni joki. Joen rannassa kasvillisuus on hieman muuta aluetta rehevämpää ja rannalla on lehtipuustoa, koivua ja leppää. Ympäristöllä on kuivaa mäntyvaltaista kangasta, joten jokivarsi rehevämpänä poikkeaa ympäristöstään.

Kuva 21. Tärkkämönjoki.

Luontokohde 56, järeä kuusikko kallion reuna-alueella

"Puusto on verraten iäkästä kuusivaltaista kangasta. harmaaleppää on sekapuuna, samoin koivua. Rakentamista kuusikon alueelle tulisi välttää ja sijoittaa idemmäksi tai lähemmäksi pohjukkaa." (Ekotoni Ky 2008)

Hangasjärven rannalla on kuusivaltaista tuoretta kangasta ja pieniä kalliopaljastumia. Kangasmetsä ulottuu rantaan eikä rannassa ole varsinaista rantakasvillisuutta. Kuusikon lounaispuolella ylärinteessä on hakkuualue, mutta rannassa puusto on varttuneempaa. Lahopuuta alueella on hyvin vähän. Rannassa on nuotiopaikka, joten alueella on virkistyskäyttöä. Varttuneemman kuusimetsän alue on rajattu huomionarvoisena kohteena. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaan keski-ikäiset sekapuustoiset tuoret kankaat eivät Pohjois-Suomessa ole uhanalaisia, koko maassa ne ovat silmälläpidettäviä.

Kuva 22. Kuusimetsää Hangasjärven rannalla.

Luontokohde 59, Kaivopuro ja Kaivolampi

Kaivolammen rantasuo on laaja avosuo ja luonnontilaisena huomionarvoinen kohde. Kaivolammen rannalla on lyhytkorsi- ja suursaranevaa, ylempänä kapealti isovarpurämettä. Kaivolampeen laskee pieni puro länsipuoleisesta Pikku-Pöyliön järvestä. Saranevat eivät luontotyyppinä ole uhanalaisia Pohjois-Suomessa tai koko maassa.

Kuva 23. Kaivolammen rantaa.

4 HUOMIONARVOINEN LAJISTO

Hertta Eliölaji-tietojärjestelmän (Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) mukaan Karhujärven länsipäässä Mökkelössä kasvaa ahonoidanlukkoa ja ketonoidanlukkoa, jotka uhanalaisuusluokituksen (Rautio ym. 2010) mukaan ovat silmälläpidettäviä (NT) lajeja. Kärpänkylästä on havainto erittäin uhanalaisesta (ĒN) perhoslajista, luhtakultasiivestä.

Maastokäynnillä havaittiin silmälläpidettäväksi luokiteltua ahokissankäpälää Pikku Muojärven rannalla (kuva 24). Pikku Muojärven itärannalla on karttaan merkittyjä hiekkarantoja. Paljasta hiekkaa ei ole, vaan rannalla kasvaa ruovikkoa. Maaperä on kuitenkin hiekkainen ja rannan yläosassa kasvaa mm. ahokissankäpälää.

Hertta-tietojärjestelmässä on esitetty myös lintuhavaintoja. Nämä on kuvattu kappaleessa 8.

Kuva 24. Ahokissankäpälä.

5 LINNUSTON KANNALTA HUOMIONARVOISET KOHTEET

Ely-keskuksen tietojen mukaan kuikan pesimäpaikkoja ovat Muojärvellä Hahtisaari, Koi-vusaari, Korkeasaari, Leppäsaaret, Peurakari, Rajasaari, Selkäsaari ja Uupuneet sekä Muojärven ulkopuolella Sossonjärvi.

Kuva 25. Kuikka Hangasjärvellä.

Tuulihaukka pesii Hiidenvaarassa ja Purnunsuolla. Selkälökin pesimäpaikkoja ovat Iso-Kopatti, Kiurusuo, Muojärven Koivusaari, Kuusisaari, Leppäsaaret, Penikkasaaret, Pitkäperä, Pöllösaari, Selkäsaari ja Uupuneet.

Natura-alueet Muojärvi ja Raatelampi-Raatesalmi-Kulaslahti-Kantolahti ovat linnuston kannalta merkittäviä alueita. Muojärvi on Suomen tärkeä lintualue (FINIBA).

Luontoselvityksessä (Ekotoni Ky 2008) linnuston kannalta merkittävät alueet on esitetty liitteen 1 kartalla omilla merkinnöillään. Linnuston kannalta merkittäviä ovat huomionarvoiset luontokohteet 6, 9, 10, 13, 17, 18, 20, 28, 33, 34, 36, 52, 58 ja 61. Kohteiden kuvat on esitetty liitteessä 1.

6 ELÄIMISTÖ

Alueen nisäkäslajisto on tavanomaista metsien lajistoa; kuten hirvi, jänis, kettu, orava. Kuusamo kuuluu poronhoitoalueeseen. Suurpedoista karhusta, sudesta, ahmasta ja ilveksestä on havaintoja Muojärven eteläpuolelta kahden edellisen kuukauden ajalta (RKTL riistahavainnot.fi). Ilvespentueita ei Kuusamossa ole havaittu (RKTL lausunto, ilves 2014). Karhupentueista havaintoja on (RKTL lausunto, karhu 2014). Riistakeskus Oulun alueelta havaintoja poronhoitoalueelta on yksittäisistä susista, mutta ei pareista eikä laumoista (RKTL lausunto 2014, susi).

Kuva 26. Hirvi Takalamminkankaalla.

Kuva 27. Orava.

7 SUOJELUALUEET

7.1 Natura-alueet

Muojärven keskiosat saarineen ovat Natura-aluetta Muojärvi (F11101614). Alue on suojeltu luonto- ja lintudirektiivin perusteella (SCI/SPA). Natura-alue on kooltaan 4521 ha. Muojärvi on karu ja kirkasvetinen järvi. Ranta- ja vesikasvillisuus on niukkaa, samoin eläimistö. Linnusto on karuille järville tyypillistä ja paikoin edustavaa. Alueen vedenlaatu on erinomainen. Alueella esiintyvät luontodirektiivin luontotyytit ja lintudirektiivin linnut on esitetty alla.

Luontodirektiivin luontotyytit (%)

Karut kirkasvetiset järvet 91

Luonnonmetsät 2*

Puustoiset suot 1*

Vaihtumissuot ja rantasuot 2

**priorisoitu luontotyyppi*

Lintudirektiivin liitteen I linnut

*Ampuhaukka *Falco columbarius**

*Kaakkuri *Gavia stellata**

Kalatiira Sterna hirundo

Kuikka Gavia arctica

Lapintiira Sterna paradisaea

Laulujoutsen Cygnus cygnus

Liro Tringa glareola

Metso Tetrao urogallus

Pyy Bonasa bonasia

Uivelo Mergus albellus

Kaava-alueen eteläosassa on Natura-alue Raatelampi-Raatesalmi-Kulaslahti-Kantolahti (FI1101641). Alue on kooltaan 182 ha. Alueella on saraniittyarantoja ja kasvillisuudeltaan alueet ovat edustavia. Linnusto on monipuolinen ja runsas. Alueella esiintyvät luontodirektiivin luontotyypit ja lintudirektiivin linnut on esitetty alla.

Luontodirektiivin luontotyypit (%)

Humuspitoiset lammet ja järvet 65

Kosteat suurruohoniityt 2

Vaihtumissuot ja rantasuot 5

Lintudirektiivin liitteen I linnut

Kalatiira Sterna hirundo

Kaulushaikara Botaurus stellaris

Kuikka Gavia arctica

Kurki Grus grus

Lapintiira Sterna paradisaea

Laulujoutsen Cygnus cygnus

Liro Tringa glareola

Suokukko Philomachus pugnax

Suopöllö Asio flammeus

Uivelo Mergus albellus

Vesipääsky Phalaropus lobatus

7.2 Luonnonsuojelualueet

Muojärvellä ovat yksityismaan luonnonsuojelualueet Matalasaaren ja Isokarin luonnonsuojelualue (YSA113586), Ahosaaren luonnonsuojelualue (YSA113481 ja YSA117688), Porosaaren luonnonsuojelualue (YSA113562, YSA113420), Turransaassa Marjamaan luonnonsuojelualue (YSA113546), Risulan luonnonsuojelualue (YSA113541), Tuulensuojan luonnonsuojelualue (YSA113547), Harjulan luonnonsuojelualue (YSA113544), Humalamäen luonnonsuojelualue (YSA113542), Kuuselan luonnonsuojelualue (YSA113543), Laitimaisen (YSA113545) ja Porosaaren-Turransaaren luonnonsuojelualue (YSA113420), Rajasaassa Koivulan luonnonsuojelualue (YSA113736), Kallion luonnonsuojelualue (YSA118323), Salmenrannan luonnonsuojelualue (YSA113730) ja Hietarannan luonnonsuojelualue (YSA113729), Tupurin luonnonsuojelualue (YSA200628), Pikkusaaren luonnonsuojelualue (YSA204152), Vatiapajan luonnonsuojelualue (YSA205545), Valkamon luonnonsuojelualue (YSA205422), Penikkasaarten luonnonsuojelualue (YSA118326), Lampelan luonnonsuojelualue (YSA200699). Muovaarassa on luonnonsuojelualue Muovaara (YSA206213) ja Raatelammella Raatelammen, Raatelahden, Kulaslahden ja Kantolahden luonnonsuojelualue (YSA204476).

7.3 Luonnonsuojeluohjelmien alueet

Muojärven keskiosat kuuluvat rantojensuojeluohjelmaan (RSO110114). Raatelampi, Raatelampi-Kulaslahti ja Kantolahti kuuluvat lintuvesiensuojeluohjelmaan (LVO110244).

7.4 Muut tärkeät alueet

Muojärvi on Suomen tärkeä lintualue (FINIBA). Alueen pinta-ala on 4545 ha. Alue kuuluu Naturaan ja rantojensuojeluohjelmaan. Muojärvi on kookas, karu, kirkasvetinen ja huomattavin osin luonnontilainen järvi. Alueen kriteerilajina on uivelo.

Muojärven etelärannalla (MOR-Y11-014) ja Tolpanniemessä (MOR-Y11-015) on arvokkaita moreenimuodostumia.

Aivan kaava-alueen eteläosassa on arvokas tuuli- ja rantakerrostuma Valkeaisenkangas (TUU-11-128).

Muojärven Rajasaassa on vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue (11305146), joka on kooltaan 0,9 km². Koskenkylässä Leveäkangas (11305147) on vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue. Kooltaan se on 8,9 km² ja sen tila on hyvä. Kaava-alueen länsiosassa Tärkkämönkankaat (11305144) on muu pohjavesialue kooltaan 2,8 km². Sen tila on hyvä. Muuksi pohjavesialueeksi luokiteltu Taliskotakangas (11305143) on kooltaan 1,2 km². Sen tila on hyvä. Pohjavesialue Luikonkangas (11305142) on vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue. Se on kooltaan 8,6 km² ja sen tila on hyvä.

Perinnemaisemakohteista (Vainio ja Kekäläinen 1998) Muojärven etelärannalla sijaitsee kohde Koskenkylän metsälaitumet. Lehdon tilalla on metsälaidunta kahdessa lohossa

molemmin puolin tilaa. Kohde on kooltaan 2,3 ha ja se on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi. Kohde sisältyy huomionarvoiseen luontokohteeseen 16 Koskenkylän kulttuurialue (Ekotoni Ky 2008). Kylmälän niemen kärjessä on perinnemaisemakohde Kylmäkän metsälaitumet ja rantaniityt. Alue on kooltaan kokonaisuudessaan 20,9 ha ja se on paikallisesti arvokas kohde. Muojärven pohjoisrannalla on paikallisesti arvokas perinnemaisemakohde Kajavan haka ja niitty, kooltaan 1,6 ha. Kohteeseen kuuluu mänty- ja hieskoivuvaltaista hakaa.

8 YHTEENVETO

Muojärven yleiskaava-alueelle on tehty luontoselvitys vuonna 2008 (Ekotoni Ky), jota on tässä luontoselvityksen täydennyksessä tarkennettu luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain mukaisten luontotyyppien, uhanalaisten ja muiden huomionarvoisten lajien sekä uhanalaisten luontotyyppien tarkastelulla.

Luontoselvityksessä on esitetty aiemman selvityksen huomionarvoiset luontokohteet ja tarkasteltu luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain mukaisten sekä uhanalaisten luontotyyppien esiintymistä näillä kohteilla. Lisäksi on rajattu maastokäyntien mukaan muutamia uusia kohteita. Alueella esiintyy vesilain ja metsälain mukaisia sekä muina huomionarvoisina kohteina esitettyjä alueita. Kartalla on esitetty myös metsäkeskuksen kuviotiedot huomionarvoisina kohteina.

Uhanalaista lajistoa Muojärvellä on hyvin vähän. Huomionarvoista linnustoa esiintyy Muojärven saarissa ja kaava-alueen järvillä. Linnustollisesti merkittävät alueet on esitetty erikseen. Muojärven keskiosat kuuluvat Natura-alueeseen sekä rantojensuojeluohjelmaan. Natura-alue on linnustollisesti merkittävä. Saarissa on useita yksityismaan luonnonsuojelualueita.

Tässä luontoselvityksessä on liitteen kartalla esitetty kootusti alueen luontoarvot maankäytön suunnittelun pohjaksi. Vesilain ja metsälain mukaiset alueet sekä muina huomionarvoisina kohteina rajatut alueet ja uhanalaisten luontotyyppien esiintyminen on kuvattu tässä selvityksessä, laajemmat huomionarvoisina alueina rajatut kohteet aikaisemmassa luontoselvityksessä (Ekotoni Ky 2008), jossa niiden maankäytölle on myös annettu suosituksia.

9 LÄHTEET

Ekotoni Ky 2008, täydennys 2014. Kuusamon kaupunki, Muojärven osayleiskaava. Luontonselvitys.

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 17.8.2001. Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. <http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-johdanto.shtml> (luettu 11.11.2014)

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) ja -asetus (160/1997).

Meriluoto, M & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti kustannus. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 192 s.

Metsälaki (1996/1093)

OIVA-paikkatietopalvelu

<https://www.wp2.ymparisto.fi/scripts/oiva.asp> (luettu 10.8.2014)

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Erillisjulkaisu. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. 685 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristö 8/2008. Osat I ja II. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Riistan- ja kalantutkimus. 16.5.2014. Lausunto Suomen ilveskannan runsaudesta, lisääntymisestä ja ennuste ilveskannan kehityksestä vuoteen 2017.

Riistan- ja kalantutkimus. 12.5.2014. Lausunto Suomen karhukannasta.

<http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/Suurpedot/Lausunnot/i2014.pdf> (luettu 13.11.2014)

http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/Suurpedot/Lausunnot/lausunto_219_401_2014.pdf

Riistan- ja kalantutkimus. 4.2.2014. Lausunto vuoden 2014 susitilanteesta.

http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/Suurpedot/Lausunnot/lausunto_57_401_2014.pdf (luettu 13.11.2014)

Suomen tärkeät lintualueet, FINIBA

<http://www.birdlife.fi/finiba/index.html> (luettu 11.11.2014)

Söderman, T. 2003: Luontonselvitykset ja luontovaikutusten arviointi - kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen Ympäristökeskus. Luonto ja luonnonvarat. 196 s.

Vainio, M. ja Kekäläinen, H. 1998. Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus.

Vesilaki (2011/587)